

Boo Miljö- och Naturvänner

2019-04-05

Nacka kommun
Planenheten KFKS 2018/683
131 81 Nacka
registrator.plan@nacka.se

Samrådsyttrande över förslag till Detaljplan för Fågelstigen, del av fastigheten Lännersta 10:1 m.fl., Fågelstigen, i Boo, Nacka kommun.

Naturskyddsföreningen i Nacka och Boo Miljö- och Naturvänner har tagit del av samrådshandlingarna för förslag till Detaljplan för Fågelstigen, del av fastigheten Lännersta 10:1 m.fl., Fågelstigen, i Boo och vill lämna följande synpunkter.

Detaljplaneområdet måste ses i samband med angränsande naturområde

Det aktuella detaljplaneområdet väster om Telegramvägen är litet och gränsar till ett naturområde ovanför Orminge trafikplats mot Värmdöleden i söder och Ormingeleden i väster och nordväst. Naturområdet behandlar kommunen som ett eget utredningsområde, i start PM 2013-11-05 benämnt Verksamhetsområde Orminge trafikplats. I start PM för verksamhetsområdet sägs att projektets mål är att *”upprätta en detaljplan för verksamhetsområde, ansluta projektområdet till befintligt trafik- och vatten- och avloppssystem, skapa ytor för verksamheter om ca 15 000 kvm samt skapa en lösning för området som fungerar i förhållande till angränsande bostadsbebyggelse och till platsens entréfunktion till Orminge från Värmdöleden.”*. Att området är ett värdefullt naturområde nämns inte i start PM, ordet natur är inte ens nämnt. I start PM betonas vikten av att planeringen av detaljplaneområdet samordnas med naturområdet, men i samrådshandlingarna saknas i stort sett helt sådana kopplingar.

Vi har valt att titta på bägge områdena tillsammans av flera skäl.

- Bägge områdena ligger i ett svagt samband i spridningskorridor för tall och ek.
- Naturvärdesinventeringar saknas för bägge områdena.
- Naturområdet har enligt vår egen inventering höga naturvärden.
- Detaljplaneområdet sägs sakna närhet till närrekreationsområde och lekplats inom 300 m.
- Lokalt miljömål om biologisk mångfald är inte taget hänsyn till.

Naturvärdesinventeringar krävs

I planbeskrivningen står att *"Enligt Grönstrukturprogrammet för Nacka kommun finns det ett svagt samband i den övergripande grönstrukturen där planområdet är lokaliserat, med vägar och bebyggelse som utgör barriärer."* I miljöredovisningen hänvisas till rapporten *Spridningsanalys för tall- och ekmiljöer kring Saltsjöbaden C och Gröna dalen. Ekologigruppen 2016-03-31*. Rapporten är inte bilagd samrådshandlingarna och finns inte på kommunens hemsida, men har erhållits genom kontakt med planarkitekten. Av rapporten framgår att bägge områdena ligger i ett svagt samband i spridningskorridor för tall och ek. I planbeskrivningen står att *"Vegetationen på privata fastigheter, den informella grönstrukturen, är en del i större spridningssamband för djur och växter."*

Vi har ofta påtalat behovet av att i planprocessen utreda och beskriva de gröna sambanden, eller den gröna infrastrukturen som börjar bli det vedertagna begreppet, och det är bra att det gjorts i denna detaljplan. För att bättre förstå vilka konsekvenser detaljplanen får på den gröna infrastrukturen såväl som de lokala naturvärdena bör en naturvärdesinventering (NVI) göras. En trädinventering ger inte den helhetsbild av naturvärdena som en naturvärdesinventering ger. Vad som behövs är en NVI med inmätning av skyddsvärda träd och artförekomster samt en spridningsanalys, då har man ett underlag som ger en helhetsbild av naturvärdena och hur området fungerar som spridningslänk. Till detta behöver de rekreativa värdena inventeras och beskrivas. Med tanke på den stora exploatering som pågår i Nacka är bra underlag i planeringen avgörande för om Nackas gröna värden ska kunna bibehållas.

Trädinventeringen noterar 5 st skyddsvärda träd och ca 60 st naturvärdesträd där flertalet är fruktträd och enar. I planbeskrivningen står att *"Utöver de skyddsvärda träden finns det naturvärden knutna till tallar överlag i området, vilka även bidrar till områdets karaktär."* Det är bra att det sägs att det finns naturvärden utöver de skyddsvärda träden men vi menar att dessa värden måste beskrivas bättre.

Vidare sägs att *"Naturmarken på allmän platsmark i den norra delen av planområdet består av slänt mot Ormingeleden som domineras av sly och krondike."* Det är olyckligt att använda termen sly om det området, då det ger sken av att det inte skulle ha något högre värde. Vid platsbesök i mars 2019 kunde vi konstatera att det finns ett pilträd med en omkrets på 252 cm, som definitivt borde klassas som ett skyddsvärt träd eller naturvärdesträd. Där finns även flera sälgar varav åtminstone en har kläckhål av naturvårdsarten myskbock. I träd- och buskskiktet finns för övrigt idag bland annat björk, glasbjörk med häkvastar, lönn, asp, krikon, hägg, gran, benved, stenros. Kaprifol växer vild som marktäckare och slingrar högt upp i träden. Gulplister och vintergröna är dominerande marktäckare. Lågor och högstubbar med björkticka, fnöskticka.

Området har naturvärden och kan hysa ett värdefullt fågelliv. Den undermåliga beskrivningen av området visar återigen på vikten av en naturvärdesinventering i området. Att området markerats som park i detaljplanen ser vi som mycket märkligt, då det är bullerstört av Ormingeleden. Det bästa vore att låta området vara natur vilket också ger ett visst bullerskydd, framförallt sommartid då det i stort sett bara växer lövträd på platsen.

Återigen ser vi en detaljplan där ordet ekosystemtjänst helt lyser med sin frånvaro. Vad händer med Nacka kommuns ambitioner att arbeta med ekosystemtjänster i planeringen?

Naturområdet har höga naturvärden

Det till planområdet angränsade naturområdet, som Nacka kommun planerar ett verksamhetsområde i, har höga naturvärden och är det enda grönområde i Fågelstigens närhet.

Naturskyddsföreningen i Nacka och Boo Miljö- och Naturvänner har inventerat området i samband med inventeringen av små grönområden i Boo, se nedan utdrag från rapporten *Små grönområden i Boo, natur- och rekreativvärden*.

Naturvärdesobjekt 42. Skog och träd – Hällmarkstallskog

Naturvärdesobjektet består av en ljusöppen flerskiktad hällmarkstallskog med inslag av ek. Flera tallar och ekar är gamla och fläckvis förekommer rikligt med död ved av tall, både stående och liggande samt nydöd och gammal, samt en grov död ek. Hålträd av både tall och ek förekommer. I buskskiktet växer rönn och enbuskar och ljung och renlavar breder ut sig på de ljusöppna hållarna.

Naturvårdsarter

Tallticka NT S, Åttafläckig praktbagge S, Grynig blåslav S.

Naturvärdesklass 2 – Högt naturvärde

Förekomst av ljusöppen hällmark med inslag av gammal tall och ek och bitvis rikligt med död ved samt hålträd ger området *påtagligt biotopvärde*. Förekomst av flera naturvårdsarter ger området *preliminärt påtagligt artvärde* och därmed får området som helhet högt naturvärde.

Naturvärdesobjekt 43. Skog och träd – Blandskog

Området består av en flerskiktad blandskog i en fuktsvacka med förekomst av gran, tall, björk och ek samt inslag av klibbal, sälg och asp. Många träd är äldre, men även unga träd förekommer. Död ved förekommer främst i form av ganska nyligen döda stående granar och enstaka lågor, men även någon enstaka död tall, björk och ek förekommer. I vissa delar dominerar blåbärsris och i andra delar, som är mer fuktiga, växer bl.a. vitmossa, starr och videbuskar.

Naturvårdsarter

Tallticka NT S, Granbarkgnagare S, Myskbock S.

Naturvärdesklass 3 – Påtagligt naturvärde

Förekomst av varierad skog med blandade trädslag i en fuktig miljö och viss mängd död ved ger området *påtagligt biotopvärde*. Förekomst av naturvårdsarter ger området *visst artvärde* och därmed påtagligt naturvärde.

Vid besök i naturområdet under våren 2019 har vi kunnat konstatera förekomst av den rödlistade reliktbocken i naturvärdesobjekt nr 42 vilket ytterligare understryker de höga naturvärdena. Fuktområdet i naturvärdesobjekt nr 43 kan också vara en potentiell lokal för groddjur. Området har också upplevelsevärden med de flerhundraåriga tallarna, de relativt orörda hållarna med renlavar och den varierade skogen med fuktstråket och granskog.

Naturen har här ett egenvärde och måste få ha det inte bara i naturreservaten utan även i små grönområden. Att bevara detta naturområde hade varit en självklarhet om Nacka hade haft en naturvårdsplan och en grönstrukturplan, vilket vi påtalat under lång tid att kommunen saknar. Naturen har låg status i kommunens planering och man kan undra varför kommunen undviker att göra en naturvårdsplan.

Naturområdet ger ett visuellt och faktiskt bullerskydd

Befintligt berg är bästa bullerskydd. Att spränga bort berget, bygga lokaler för verksamheter, leda in trafik i området och öppna upp mot Ormingeledens och Värmdöledens kraftiga trafik kan aldrig ge ett bättre bullerskydd för de boende i Fågelstigsområdet än de höga berg, som finns där idag. Tyvärr ser vi allt oftare att man använder detta som argument för att exploatera naturområden (Ryssbergen t.ex.).

Dessutom visar bullerkartorna i miljöredovisningen att naturområdet idag fungerar som bullerskydd. De bullerutsatta områdena i planområdet ligger i direkt kontakt med omgivande vägar och ett verksamhetsområde i naturområdet skulle inte göra någonting för att förbättra den situationen utan bara medföra mer buller för fler människor.

Naturområdet fungerar som närområde för rekreation och lek

I samrådshandlingarna sägs att detaljplaneområdet saknar närhet till närrekreationsområde och lekplats inom 300 m. Men samtal med boende i planområdet visar att det angränsande naturområdet trots bullerstörningar används som närskog för kortare promenader och för barnen är naturmarken deras närmaste och bästa lekområde. Naturområdet ska av dessa skäl kvarstå intakt och borde ingå i detaljplaneområdet.

I planbeskrivningen sid 11 sägs ”Gångavståndet till närmaste lekplats är cirka 600 meter, och kan inte nås trafiksäkert. Normalt eftersträvas ett gångavstånd på 300 meter. Närmaste större naturområde med rekreativa värden ligger cirka 1,5 kilometer bort. Angränsande sydväst om planområdet finns ett mindre naturområde med hållmarkstallskog. Även om området är bullerutsatt finns här möjlighet till exempelvis lek och spontan fysisk aktivitet. En pågående planläggning för ett nytt verksamhetsområde vid Orminge trafikplats innebär att en stor del av denna naturmark kan komma att tas i anspråk.”

I miljöredovisningen sid 18 står under ”*Slutsatser och rekommendationer: Planförslaget innehåller inga anläggningar för lek och rekreation. Det är ca 1 km till närmaste lekplatser (två stycken). Ingen går att nå trafiksäkert. Naturområde med rekreativa värden ligger ca 1,5 km bort. Detta kan inte bedömas som ”god tillgång till parker och bostadsnära natur”.*”

Nej, men varför gå över ån efter vatten?

Ordnad lekplats ska inte anläggas i korsningen Fågelstigen/ Telegramvägen, vilket föreslås i handlingarna. Platsen är bullrig, mörk, fuktig och har ett utsatt läge precis nedanför Ormingeleden. Området har i detaljplanen markerats som PARK, men bör betecknas NATUR och bevaras som naturområde med den mångfald det idag innehåller. I handlingarna hänvisas till fastighetsmark för barnens lek, men när tomterna styckas till så små tomter som 600 - 700 m² blir inget utrymme kvar för lek.

Att bevara naturområdet stämmer väl med Nackas kommuns målsättning som den formuleras i underlaget för översiktsplanen. I rapporten *Nackas rekreativa grönstruktur 2010-03-15* sägs i förordet: ”*Naturen i vår omgivning är en del av vår livsmiljö och utgör en grund för vår hälsa och vår välfärd. Naturinventeringen visar att kommunens skogar innehåller höga naturvärden som till största delen sammanfaller med höga rekreativa värden. En artrik och varierad natur signalerar hög livskvalitet. Nackas stora kvalitet är kombinationen av närhet till storstaden och till unika rekreativmiljöer med skärgård, hav och ostörd, varierad och artrik natur.*”

Vidare sägs i rapporten på sid 12 om Närhet:

”*Alla studier visar att förutom särskilda kvaliteter spelar avståndet till parken eller naturområdet stor roll ... Naturmarken närmast bostaden används mest; för kortare promenader, för motionsrundan, för barnens lek mm. Parker och grönområden på längre avstånd än 300 m används betydligt mindre för den dagliga rekreationen. Studier tyder på att redan vid längre avstånd än 50 m hemifrån minskar användningen ... Närheten är särskilt viktig för små barn och människor med nedsatt rörlighet och gamla.*”

I rapporten föreslås ett antal mål och riktlinjer för den rekreativa grönstrukturen.

- *En variationsrik grönstruktur med hög kvalitet*
- *Tillgång och tillgänglighet till parker och bostadsnära natur ska vara god i alla kommundelar*
- *En sammanhängande rekreativ grönstruktur*
- *Tysta områden värnas*
- *Ökad tillgänglighet till stränder och vattenrum*
- *Kulturarvet i grönstrukturen värnas och tydliggörs*

Registrerade fornminnen i naturområdet

Att kulturarvet i grönstrukturen bör värnas och tydliggöras föranleder oss att påpeka att i start PM 2013-11-05 för Verksamhetsområde Orminge trafikplats sägs, att det i naturområdet inte finns några fornminnen. Men det stämmer inte. Hos Riksantikvarieämbetet finns dels en stenugn, så kallad ryssugn, registrerad som fornminne i den sydvästra delen av naturområdet och en hägnad, en cirka 20 meter lång stenmur.

<https://app.raa.se/open/fornsok/lamning/796a5dd7-6e01-478f-9122-ade62e18911c>
<https://app.raa.se/open/fornsok/lamning/4f286e29-f4f2-4f1c-b1f8-830b760761a1>

Lokala miljömål behandlas svepande

Nackas egna miljömål omnämns över huvud taget inte i planbeskrivningen men däremot i miljöredovisningen. Det vore bra om miljömålen lyfts upp även i planbeskrivningen. I miljöredovisningen nämns inte miljömålet *Ett rikt växt- och djurliv* i avsnittet om natur. Miljömålet *Ett rikt växt- och djurliv* innebär att *"Nacka ska ha ett attraktivt och varierat landskap med en bevarad mångfald av djur och växter. För att uppnå målet ska Nacka kommun arbeta för ett varierat landskap med en hög grad av biologisk mångfald, ekosystemtjänster och rekreativa kvaliteter."* Miljömålet är relevant för detaljplanen och konsekvenserna av detaljplanens genomförande är sannolikt negativ då mycket av de gröna värdena som finns idag i planområdet riskerar att gå förlorade av förslaget. Planförslagets konsekvenser för miljömålen borde tydliggöras.

Nacka kommun har tagit fram riktlinjer för hållbart byggande för att öka hållbarheten i stadsbyggandet. Detta är lovvärt men vi är kritiska till att man i varje enskild detaljplan väljer ett eller flera av dessa mål att jobba med, vilket betyder att många relevanta och viktiga mål väljs bort vid varje projekt. Det är motsägelsefullt att tala om hållbarhet och samtidigt kunna välja bort viktiga målområden såsom grönområden, dagvattenhantering, energieffektiva byggnader m.m.

Bibehåll befintliga tomtstorlekar och samma antal fastigheter

Vi anser att de föreslagna tomtstorlekarna på 600 - 700 m² är alltför små. Kommunens argumentet att små tomtstorlekar på 700 - 900 m² redan finns i det aktuella detaljplaneområdet liksom i närliggande planområden talar faktiskt för, att det är ännu viktigare att bibehålla större tomtstorlekar, om någon grönstruktur överhuvudtaget ska bli kvar. Erfarenheterna från andra förtätningsområden visar att sedan bostadshus, dubbelgarage, uppfart med plats för två bilar, pool, plan gräsmatta med sol, soldäck i olika väderstreck och byggaren fått sitt utrymme, anslutningar för VA grävts etc, så är inte mycket kvar av det som en gång var en naturtomt. För att spara naturmark med stora träd på tomtmark krävs tomter i storleksklassen 2000 m² och skyddsbestämmelser. Och ibland räcker inte ens det.

Dessutom ökar exploateringsgraden med nya bestämmelser. Dels har villafastighetsägare fått generellt utökade rättigheter genom att de på sin villatomt förutom en Friggebod får bygga en mindre lägenhet i ett Attefallshus på 25 m² utan bygglov. Under utredning är att Attefallshuset ska få byggas upp till 30 m². Dels har Nacka kommun fattat beslut om att i detaljplanerna införa planbestämmelsen att endast tillåta en huvudbyggnad per fastighet med två bostadslägenheter i varje. Detta med anledning av att ingen begränsning alls fanns tidigare av antalet bostadslägenheter och att detta missbrukades. Ett nödvändigt förtydligande och samtidigt nu en tydligt uttalad möjlighet att bygga för två bostadslägenheter. Sammantaget kan villaägare bygga för tre hushåll per fastighet.

I själva verket behöver då ingen annan förtätning föreslås i detaljplaneområdet. Antalet befintliga hushåll kan med bibehållna tomterstorlekar ökas tre gånger sitt nuvarande antal. Genom att inte föreslå styckningar ökar möjligheten att bevara mer av naturmarken och lekutrymmet på egna tomten.

De föreslagna fem radhusen längs Fågelstigen anser vi bör utgå av samma skäl.

Kommentarer till planbestämmelserna

vägbredd – Fågelstigen och Skogsgläntans väg är idag smala grusvägar med öppna diken och uppvuxna träd och buskar på ömse sidor. Det är bra att föreslå gemensamma hämtningsplatser för avfall och inte anlägga utrymmeskrävande vändplaner. För att ytterligare minimera ingreppen i vägmiljön vid upprustningen av vägarna och dessutom få ner vägkostnaderna så skulle vägbredden kunna minskas och vägarna enkelriktas.

skyddszon – En remsa på plankartan är markerad med SKYDD för bullervall. Vi förstår inte vad som menas? På platsen finns redan idag en hög tätt trädbevuxen kulle, ska den tas bort och ersättas med ny bullervall?

markarbeten – På plankartan står att sprängning, schaktning- och fyllnadsarbete ska minimeras vid nybyggnation och tillbyggnader. Det är en bra intention, men vi undrar hur man vill säkra detta. Vi ser redan flera exempel i sydöstra Boo på nybyggnation där i stort sett all vegetation har röjts bort, där man har gjort omfattande sprängningsarbeten och har ändrat tomtens naturliga topografi radikalt med stora nivåändringar.

n-markeringar, marklov – De n-markerade områdena är för få och för små. Vi anser också att det inom hela planområdet ska krävas marklov för fällning av ädellövträd och tallar med en stamdiameter om 0,15 cm eller större mätt 1,3 meter ovan mark. Angeläget är att marklovsplikten gäller fruktträd i områden med uppvuxna trädgårdar som här. Dessa träd ska också skyddas från skador i form av jordkompaktering och skador på stam, rötter och grenverk. I n-markerade områden bör skyddet utökas att gälla hela vegetationsmiljön även mark- och buskvegetation. På övrig fastighetsmark bör skyddet utökas med allmän lovplikt för fällning av träd.

procent hårdgjord yta – Det vore bra att man som i andra planförslag satte en maxgräns för hur stor del av en fastighets markareal som får hårdgöras. I andra planförslag föreslås 50 %, men det anser vi är för mycket. Fullt utnyttjat kan det påverka områdets karaktär negativt, ge risk för dagvattenproblem och skada de djur och det växtliv som finns i trädgårdarna. Det bör vara en differentierad skala beroende på hur stor en fastighet är.

Sammanfattande synpunkter

- **avbryt planeringen på verksamhetsområde Orminge trafikplats och bevara befintligt naturområde i sin helhet, intakt utan kompromisser**
- **naturområdet har höga naturvärden och ligger i ett svagt spridningssamband**
- **naturområdet tjänar som rekreations- och lekområde för detaljplaneområdet**
- **föreslå inga tomtavstyckningar i detaljplaneområdet**
- **bygg inte de föreslagna fem radhusen i detaljplaneområdet**

Föreningarna avstyrker förslaget till detaljplan och anser att planeringen av angränsande naturområde omgående ska avbrytas.

För Naturskyddsföreningen i Nacka

Ronny Fors

ordförande ronny.fors@naturskyddsforeningen.se

För Boo Miljö- och Naturvänner

Kerstin Lundén

ordförande kerstin.lunden.natur@gmail.com

Ulla Brunö

vice ordförande ulla.bruno@telia.com

Kopia sänd till

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden

Nacka kommun, 131 81 Nacka

registrator.plan@nacka.se

Miljöenheten, Nacka kommun

miljoenheten@nacka.se

Planarkitekt Magnus Bohman

magnus.bohman@nacka.se

Projektledare Björn Brandmann

bjorn.brandmann@nacka.se